

P A R S I.
DE
CHIMIÆ NOMINE, NA-
TURA, OBJECTO, FI-
NE, &c.

C A P U T I.

Ntequam in hoc libello aliquid de medicamentis Chymicis dicamus, libet pauca hæc, quæ sequuntur nimirum, de Chymie Nomine, Naturâ, Objecto, Principiis, Fine, & his similibus, in gratiam Chymie Tyronum hic præmittere.

appellatur *Chimia Ars Spagyrica*; quæ vocem nonnulli $\delta\pi\omicron\tau\epsilon\sigma\omega\alpha\nu$ & $\alpha\gamma\epsilon\lambda\gamma\epsilon\upsilon\nu$, à segregando, & conjungendo, quòd *Heterogenea separet, & Homogenea iterum conjungat, deductam putant.* Alchimia vox eadem est cum Chimiâ, præposito solum articulo emphatico *Al*, æquipollente Græcorum articulo $\omicron, \eta, \tau\epsilon$.

DE

NOMINE CHIMIÆ.

Nomen Chimie derivari pult Johanes Michael Dilherrus, vir orientaliu linguarum in Universitate Jenensi peritissimus ex Arabica radice CHAMA, incaluit, exarsit, calore examinavit. Alii volunt ipsam originem trahere Chimiâ à voce $\chi\epsilon\omega$, fundo, quasi diceret *Infusionem*; vel $\delta\pi\omicron\tau\epsilon\alpha\lambda\omicron\varsigma$, καὶ $\chi\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$, quod est sal fundere, vel $\delta\pi\omicron\tau\epsilon\chi\upsilon\mu\omicron\varsigma$, id est, *Succo.* Ab iis, qui Paracellum sequuntur,

Domino M. Nicolao Gotho, Pastori Uffirungenfi, Viro in re Botanica peritissimo, Alchimie vocabulum videtur Græcam sapere originem, ab $\alpha\lambda\chi\iota\mu\omicron\varsigma$, id est, robustus, ut Alchimia sit quasi $\alpha\lambda\chi\iota\mu\iota\alpha$, ac si dicatur roboratio & Naturæ & Medicinæ Practicæ. Quanta autem sit afinitas in κ & χ & quam aptè hoc in illud, vel illud in hoc transeat, ex Grammaticorum observationibus constat. Ut taceam, quod imperiti in barbaro olim seculo χ pro κ facile legerint & pronunciaverint. Adstipula-

A

pula-

pulatur huic conjecturæ Italica elocutio, quæ literas ch junctas, non sequenti vocali, sine adspiratione instar *x* effert. Hinc *ἀλχημική* formari potest, vulgò Alchimista. Aligitur hic non sit articulus: & rectius fortasse Alchimia, quàm Chimia scribitur; salvâ tamen doctiorum, & præsertim Dn. Dilherri sententiâ, secundum quem AL articuli rationem obtinuerit.

DE

SPECIEBUS CHIMIAE.

Duplex ex Chimia, vel Universalis, vel Particularis, I. UNIVERSALIS est, quæ circa objectum universale versatur, ad faciendam Medicinam, quæ omnes impuritates in corpore, illasâ illius substantiâ, quicquid in illo naturaliter est constitutum, consumere, totumq; naturæ robur afflare potest, ut morborum insultibus averruncandis sufficiat, & humores, ne Medicinis roborantibus resistent, refrenet. Hanc quidam Panaceæ nomine indignant; Alii Lapidem Philosophorum appellant. II. PARTICULARIS, quæ iterum duplex.

Una, quæ versatur circa metalla, earumq; transmutationes, & appellatur *χρῆσο*: vel *ἀργύροποιία*, quæ quamvis non omnibus nota, atque omnibus contingat; & ii, qui hanc profitentur, ferè proclives sint ad paupertatem; attamen ipsam esse,

atq; in naturâ dari, multis exemplis probari potest. *Alterâ* occupatur circa corpora naturalia, eorumq; partes, Causas, Affectionesq; inquirit, Medicinæ faciendæ gratiâ. Hæc Chimiatria Estata, quasi Essentiam extrahens vocatur.

DE

DEFINITIONE CHIMIAE.

Est ergò Chimia Ars, corpora naturalia mista concreta solvendi, & soluta coagulandi, purum ab impuro separandi, ac medicamenta grata, salubria & tuta concinnandum. Definitur hîc Chimia Ars, quia non acquiescit in cogitatione & contemplatione corporum mistorum, ut scientia Physica; sed finem habet τὸ ἔργον, seu πρᾶγμα, Magisterium scilicet, Tincturas, Quintas Essentias & similia.

DE

CHIMIAE OBJECTO.

Chimiae Objectum constituimus corpora naturalia, concreta, solubilia, & coagulabilia, (hinc duæ Chimiae partes, Solutio & Coagulatio, de quibus paulò infra) imperfectè & perfectè mista, quæ in triplici serie.

I. *Animalia*; quæ iterum triplicia: Aërea, Terrestria & Aquatilia.

II. *Vegetabilia*; à Paracelso creascentia dicta, quæ per infixam radicem

cem

cem alimenta ex terrâ trahunt: ut sunt Arbores, Frutices, & Herbæ.

III. *Mineralia*, quæ in visceribus terræ inveniuntur, in diversas species, secundum diversam rerum proportionem, concreta: Sunt & hæc tria: Metalla, media mineralia & Lapides. Et ut objecta materia, circa quam Chimia versatur, ut jam diximus, triplicis sortis; Ita quoque secundum Paracelsum, qui refert, omne crescentium à naturâ productum, in tribus ornatisimè esse positum; Ergo tria sunt Principia, quorum conjunctione conflatur corpus, & unitorum eorum substantia.

Primum est SAL, qui purgat, mundificat, balsamoq; suo conservat, ac in illa dominium habet, quæ tendunt in putrefactionem, & analogiâ Terræ responder.

Alterum est MERCURIUS, qui aufert omne, quod habet consumptionis initium, & confertur Elemento aëris & aquæ.

Tertium est Sulphur, quod in ea, quæ superflua sunt ex aliis duobus, ac incipiunt corrumpi, dominatur, & assimilatur igni, propter flammam, quam faciliè concipit; quod Chimie cultores benè norunt, idque sequentibus exemplis probare, & ob oculos naturæ perscrutatori ponere conantur.

Specimen sit desumptum à lignis viridibus, quæ si cremes, egredietur pri-

mum aquosum quiddam, quod ignis flammæ concipiende planè inidoneum est, & in fumum conversum si colligatur, in aquam resolvitur, diciturq; MERCURIUS; deinde exhibit oleaginosum quiddam, facile inflammabile, quod in vapores resolutum, si cohibeatur, in oleum, abit, vocaturq; SULPHUR. Tandem remanet siccum terrestre, quod ex cineribus, aqua beneficio extrahitur, inque humido & frigido resolvitur; calore autem concrefcit, ac SALIS nomen obtinet.

Ita LAC substantiam continet Sulphuream butyrosam; deinde Mercurialem serosam; & tandem salinam caseosam.

Ita OVI albumen Mercurium exhibet; vitellus Sulphur; pelliculi & putamina salia.

Pari ratione ex Gariophyllis aqua Mercurialis præstantissima, oleum sulphureum excellentissimum, & ex fecibus Sal candidissimum elicetur.

DE FINE CHIMIAE.

Finis Chimie est, Medicamentorum salubriorum & tutiorum præparatio, quæ fit; quando purum (quod nominatur à quibusdam Astringum, propter splendorem; Semen propter fecunditatem; Balsamum propter incorruptibilitatem; Radix propter regenerationem) ab impu-

ro, Heterogenea ab Homogeneis, beneficio ignis, vel alio modo, separantur: Nam cum nihil à naturâ creatum, quod puro & impuro non consistet, necessitas postulat ejusmodi diversarum substantiarum purificationem & separationem: quâ factâ sibi Medicus medicamenta salubria conficere, iisdemque omnis generis morbos, 1. *Citò*, propter summam subtilitatem (quis enim nescit, ea, quæ in summam subtilitatem redacta sunt, citius, & è contrario, crassâ & terrestri mole obruta, tardius operari) 2. *Tardò* (si usus adest circumspectus) quia non amplius sunt impura violenta & venenata; sed pura, & omnis deleteriæ qualitatis expertia, &

3. *Jucundè*, tam ob minimam dosis quantitatem, quàm ob saporem gratum, & non nauseabundum, odorem fragrantem, coloremque amabilem, curare & propellere potest.

Hunc finem ut Artis Chimiæ Studiosus assequatur, à Paracelso, aliisque doctis Spagyricis, diversâ pro rerum naturalium diversitate, inventi & excogitati sunt varii operationum modi, quos in tres classes distingvere solent, ut paulò post docebitur: sed, cum Chimici quicumque; calore & igne, tanquam communi instrumento, opus habeant ad has *εργασίας*, prius de modis caloris ex Sennerto hic aliquid dicendum est.

CAPUT II.

DE CALORIS MODIS IN
CHIMIA.

IN calore imprimis considerandi sunt gradus, & ignis adhibendi modi. Gradus caloris in genere & absolute quatuor constituunt. *Primus* est, qui placidus & mitis apparet: *Secundus* qui acrior jam est, & manui ferè intolerabilis: *Tertius* destruit: *Quartus* summus est. Verùm quilibet horum graduum magnam habet latitudinem, ac non immeritò quilibet gradus iterum in suos gradus distingvi potest: In quibus rectè adhibendis multum situm est. Præstat tamen plerumque peccare in defectu, quàm in excessu. Si quid enim semel violentiâ ignis cor-

rumpunt, in integrum restitui non potest: & sæpè vitra corrumpuntur, & alia pericula accersuntur. Verùm si in defectu quid peccatum est, continuatione & caloris gradu aucto, id compensari potest: etsi tempus operationis prolongetur. Caloris autem gradus variis modis concinnari possunt, & ex variis causis pendent, quarum præcipuas proponemus.

Primò enim variis modis & mediis ignis adhiberi potest. Aliàs enim materia cum vase idoneo, vel etiam absque vase, nudo & patenti igni admoventur.

Qui

Qui rursus variis modis administratur. Velenim circularis est, qui in plano ambit vasa, & à loco distant paulatim vasi propius admoveatur, donec tandem super ipso vase accumulatur; vel vasi in fornace idoneâ subjicitur, aut etiam supra vas accumulatur; vel reverberatorius est, seu antitypus, cum flamma ab operculo seu testudine fornacis repercussa, materiam quasi verberat, & ita undiquaq; anabit.

Aliàs verò materia cum suo vase igni patenti non objicitur, sed alio corpore intermedio ipsi admoveatur; idque variis modis.

Primò enim, si catinus seu capella, cui imponitur in tripode vas materiam præparandâ continens, sit vacua, commodissimè appellatur Balneum siccum, seu stupa sicca.

Si verò vas non sit vacuum, varius calor, pro varietate materiæ, quæ catino imponitur, haberi potest, & variis nominibus appellatur.

Si aquâ impleatur, & vas cum materiis destillandâ aquæ immergatur, appellatur simpliciter Balneum maris, vel Mariæ.

Balneum præterea non ex solâ aquâ parari potest, sed ex scobe ligni ferrati, vel sæno capellâ replere, idque humectare; atque ita vitrum imponere licet.

Si verò vas cum materiâ elaborandâ non aquæ immergatur, sed ita

collocetur, ut saltem vaporem calentis aquæ excipiat; nominatur Balneum vaporosum.

Posteà repletur catinus cineribus, farinâ laterum, arenâ, scobe, vel limaturâ ferri, & similibus.

Secundò, calor temperatio pendet ab igne copiosiore vel pauciore; cujus copiam in carbonibus accensis pro libitu Artifex minuere, augere, & qualemlibet procurare potest; idque copiâ vel paucitate carbonum, vel aëris liberiore afflatu, ejusdemque exclusione atque interceptione. Major enim carbonum copia majorem & potentior calorem suppeditat; si accendi ob aëris afflatum & spiracula aperta possint.

Quæ omnia rectius monstrari, quàm describi possunt. Tertiò ad calorem variandum facit etiam catini, quem vulgò capellam nominant, varia ab igne distantia. Si enim propius igni admoveatur, calor intenditur: Si longius ab eadem removeatur, remittitur.

DE PRIMA CLASSE

Operationum, Triturâ, Lavigatione, Ratione, & Limatione,

JAm ipsas operationes atq; ἐργασίας quod attinet, etsi hæc quidem omnes ad διαίρεσιν καὶ σύγκρισιν referri posse videantur; nobis tamen hoc in loco pro nostro instituto, in tres classes eas redigere, & sequenti-

bus tribus capitibus exempla comprehendere placet.

Primâ complecti libet eas operationes, quæ ad rei dissolutionem & corruptionem pertinent.

In *Secundam* eas conjiciemus, quæ ad separationem atque alicujus rei detractionem comparatæ sunt.

In *Tertiâ* verò eas explicabimus, quæ ad rei alterationem, immutationem, perfectionem, conservationemque sunt comparatæ.

In *Primâ* classe sunt *Tritura*, *Rasio*, *Levigatio*, *Limatura*, *Liquefactio* seu *Solutio*, *Deliquium*, *Ustio* *Incineratio*, *Calcinatio*, *Precipitatio*, *Fumigatio*, *Putrefactio* & *Fermentatio*. *Trituram* quod attinet, præcipuus ejus finis est, ut res in minimas partes redigantur, ut postea vel facilius, vel exactius cum aliis misceri, vel virtus earum extrahi possit.

Levigatio nihil est aliud, quam exactissima triturationis, quâ medicamentum aliquod in marmore, porphyrite, vel alio lapide polito, affuso liquore conveniente, vel etiam sine liquore, molâ parvâ, lapideâ, manu versatili tam diu versatur, ut in pollinis pulverisque penè impalpabilis Formam redigatur, eo modo, quo pictores colores preparare solent.

His affines sunt sectio, ratio & limatura. Forficibus aut cultellis, folia, caules, radicesque plantarum

secantur, & hoc modo ad coctionem vel infusionem, aut ad trituram præparantur.

Radantur alia, seu torno comminuntur, ut ligna, cornua, ungulæ, dentes animalium, eosdem ob fines.

Quæ verò nec sectione, nec tritura comminui possunt, limâ ferreâ atteruntur, & in minimas partes rediguntur; qualia sunt pleraque metalla, ut ferrum & alia, itemque ligna, cornua atque ossa animalium.

Liquatio est rerum duriorum in liquidiorum substantiam reductio. Ab hac non differt dissolutio, nisi quòd illa semper caloris beneficio, & plerumque sine humore addito fiat: hæc verò semper cum humore, & sine calore.

Ita liquefcunt adipès, butyrum, medullæ, cera, pix, resina, gummi genera quædam, uti & metalla vi ignis majore, sed plerumque pulveribus, ut facilius fluant, additis. Dissolvuntur Salis omnis generis, lacrymæ succi, gummi multa genera, resina, &c.

Deliquium peculiare solutionis genus est, cum corpus per aërem humidum, qui sese in illud insinuat, fluidum redditur. Ita liquefcunt salia, alumen, nitrum & similia, quæ tota in liquorem abeunt: Item Calces, quæ vel maximâ parte in liquorem solvuntur, vel aliquid tantum ex iis liquefcit, prout plus vel minus salis contingit.

Ustio

Ustio & Tostio cognatæ quidem operationes, in eo tamen differunt, quod hæc minori; illa verò majori igne perficiatur. Unde in tostione res potius siccatur, quam aduritur, & si quid aduritur, extrema tantum superficies aduritur. In Ustione verò partes tam internæ, quam in superficie positæ comburuntur. Perficitur autem tostio in patellâ vel sartagine, ferreâ imprimis, in quâ medicamenta igni supposita, crebrò agitantur, ut vel superflua humiditas absumatur, vel qualitas, quæ abundat in medicamento, tollatur. *Ustio* verò, quando medicamentum aliquid, ut cornu cervinum, cranium humanum, ebur, olla inclusa in fornace figulinâ uritur, ac ustum & calens adhuc in conveniente liquore extingvitur, & postea teritur.

Cinesatio, seu in cineres reductio dicitur, cum humidum, quod in combustili erat, per quod partes cohærebant, igne absumitur. Idque duobus fit modis: Primò, aperto igni ipsa res nuda objicitur, & in cinerem redigitur. Deinde in clauso vase materia comburitur, & in cinerem vertitur: quæ Combustio à priori in eo differt, quòd ibi, quicquid est volatilis in auras evanescit; hic verò quædam volatilia cum fixis retinentur & finguntur.

Calcinatio est rei per ignem pulverisatio, per privationem

humiditatis partes conjungentis.

Hæc præcipuè habet locum in metallis & minerabilibus, aliisque; quæ per se non ardent, & duriores habent compagem, instituiturque; ut vel ad solutionem res fiat aptior; vel ut acrimoniam, quam habet, deponat: quanquam contra quædam calcinatione acriora fiunt, dum aquæ humiditas, quæ acrimonia diluitur, igne absumitur. Perficitur autem duobus modis; *vel igne actuali*; quando res igniuntur, & vinculum continuitatis igne absumitur, *vel igne potentiali*; cum per aquas fortes & erodentes; atque alia caustica res calcinanda corroditur.

Quæ per ignem actualem fit calcinatio, varia rursus est: alia enim per se, & sine ullo additamento calcinantur; alia verò cum additamentis, quæ vel fusionem prohibent, vel simul corrodunt & comburunt.

In specie, quæ admittis pulveribus corrosivis fit calcinatio, stratificatio, & cæmentatio appellatur, fitque; cum crucibulum, vel pyxis laminato metallo, & pulveribus corrosivis repletur stratam super stratam, ut moris est, facièdo, postea pyxis seu crucibulum igni circulari, aut reverberationi per gradus exponitur. Nonnulla tamen, antequam calcinentur, prius aquis quibusdam extinguuntur: quædam prius corroduntur per suas aquas, postea reverberantur:

Con-

Contra quædam prius reverberantur, postea verò corroduuntur.

Calcinatio, quæ fit per ignem potentialem, absolvitur corrosione, præcipitatione & fumigatione. Corrosio est metallorum, vel similibus solutio per aquas & spiritus acutos. Præcipitatio dicitur, ubi metallum in formâ calcis in fundum descendit, & ab aqua solvente separatur.

Fumigatio verò est, quando per exhalationem seu vaporem rei corrodentis corpus aliquod corroditur, & in calcem redigitur.

Huc pertinet *Amalgamatio* Chemicis dicta operatio, quæ nihil est aliud, quàm metallorum perhydrargyrum sive *Mercurium corrosio*.

Putrefactio tandem, quam alii fermentationem & digestionem appellant, est ea operatio, quâ in calore humido mixtum aliquo modo dissolvitur, vel compage naturali soluta, ad artificialem separationem magis idoneum redditur.

DE

SECUNDA CLASSE OPERATIONUM.

Ad secundam operationum classem referimus, quæ versantur in separationem & alicujus rei detraktionem, atq; in separationem homogeneorum ab heterogeniis, purorum ab impuris, utilium ab inutilibus: quales sunt, *cribatio*, *lotio*, *infusio*, *coctio*, *colatio*, *despumatio*, *clarificatio*, *filtratio*,

digestio, *expressio*, *destilatio*, *sublimatio*, *exsiccatio*, *evaporatio*, *exhalatio* & *coagulatio*.

Cribatio non solum est rerum contritarum & in pulverem redactarum, partis subtilioris à crassiore, mediante cribro, separatio; verum etiam humidarum & coctarum per cribrum setaceum plerumque; trajectio.

Lotio non tantum eo fine instituitur, ut si contaminata sunt, medicamenta mundentur, sed ut medicamento qualitas, aliqua superflua dematur, aut nova inducatur.

Infusio, seu *maceratio* nihil aliud est, quàm medicamentum in liquorem aliquem immersio, quâ medicamentum intus & extra madescit, ut vis ejus vel extrahatur, vel intendatur. vel malignitas corrigatur, aut quod durum est, emolliatur.

Infusione cognata est, coctio seu Elixatio, quæ in eo saltè differunt: quod in infusione medicamenta longiore tempore & calore minore macerantur: coctio verò citius & majore calore perficitur.

Colatio est, quâ humida sive prius calefacta ut crassiora & viscida, sive tepida, sive frigida, ut minus crassa, per colum vel densum, vel rarum transmissa, relictis crassioribus partibus & fecibus in colo, puriora redduntur.

Despumatio dicitur; cum inter coquendum spuma innata sæpius

co.

cochleari, plerunque perforato, detrahitur.

Clarificatio, etsi in genere pro quacunq; sordium crassarum separatione accipi possit, quæ pluribus modis fieri potest, vel quiete, dum per se feculenta subsident, vel colatione, vel despumatione: tamen in specie Pharmacopœis clarificatio appellatur illa decoctorum per despumationem, addito ovorum albumine, purificatio; cum scilicet ovi albumen scopulis seu virgis agitatur, donec in spumam abeat, & postea particulatim syrupo vel decocto clarificando calido admisceatur, & ubi nigredinem aliquam contraxerit, detrahuntur, novumque tamdiu injiciatur, donec liquor clarior redatur.

Filtratione crassum & feculentum liquori alicui confusum separatur; dum scilicet liquor purus per filtrum, seu pannum lineum, seu chartam bibulam in vas subiectum descendit, impuritas verò in filtro relinquitur.

Digestio etsi interdum etiam putrefactionem, interdum autem exaltationem, & circulationem quandam significet, cum in genere digere sit coquere, & digestio sit coctio: Hoc tamen in loco per digestionem talem solum coctionem accipimus, quâ, quod adhuc feculentum est in rebus, separatur, dum substan-

tia liquoris attenuatur, & ab impuritate terrestri tollitur.

Huc pertinet & *expressio*, cujus beneficio, valido conatu, vel manu solum, vel per torcular liquidem & humidum à sicco & terrestri separamus.

Destillatio nihil est aliud, quam halituum ex re exhalabili per calorem elevatorum, objectu vasis receptaculiq; densi, & frigidioris in liquorem collectio.

Hæc triplex vulgò constituitur: una, quæ dicitur per ascensum; altera, quæ est ad latus; & tertia, quæ fit per descensum.

Per ascensum nominatur destillatio, quando halitus & vapores in altum ascendentes, ab alembico seu capitello cucurbitæ, vesicæque seu vasi, quod materiam destillandam continet, imposito excipiuntur, atque in eo liquorem, qui guttatim per rostrum vel nasum in recipiens destillat, atque in eo colligitur, condensantur. Hæc fit per radios solares, vel per ignem, modò patientem, interveniente scilicet aliquò aliò corpore, ut arenâ, cineribus, aquâ, &c.

Hinc etiam haud incommodè referri potest destillatio per campanam dicta, quâ oleum sulphuris paratur, ubi scilicet sulphure accenso, campanâ vitreâ vapores excipiuntur, & in oleum condensantur.

B

De:

Destillatio ad latus, vel per inclinationem, dicitur, cum halitus & spiritus non sursum rectâ in alembicum ascendunt, sed per latus obliquè in recipiens tendunt. Hæc perficitur vel igne patente, vel intercedente aliò aliquò corpore, ut arenâ, cineribus, &c. per vas, quod retortam vocant, vel cucurbitâ rectâ obliquè tamen in fornace collocatâ, ut alembicus deorsum inclinet.

Destillatio per descensum est, ubi liquor ex resolutis halitibus non sursum fertur, neque ad latus, sed infra tendit, atque in suppositum vas destillat.

Hæc itidem igne perficitur, vel immediate, vasi incumbente, vel mediante arenâ, cineribus, &c.

Ad destillationem pertinet *rectificatio* & *cobobatio*: quarum illa nihil est aliud, quàm repetita rei destillatio, ad eam magis purificandam & exaltandam fecibus in fundo relictis, aut ad phlegma ab oleo, vel spiritum à phlegmate separandum; hæc verò dicitur; cum humor, qui destillavit, relictæ in vase materiæ affunditur, & iterum atque iterum abstrahitur & destillatur. *Sublimatio*, quæ nunc per ignem fit patentem nunc interventu arenæ, cinerum, &c. maximè affinis est destillationi per ascensum, & in eo saltem differt ab ea, quòd, sicut in de-

stillatione vapores qui in altum tolluntur, in liquorem concresecunt: ita in sublimatione exhalationes siccæ ascendunt, & in altum sublata, alembici lateribus instar atomorum adhærescunt.

Huic contraria videtur *Præcipitatio*, quæ fit; quando corpora per aquas aut liquores corrodescentes, soluta, à liquore iterum separantur ut forma calcis vel pulveris remaneant: Idquè accidit, cum in solutionem aliquid injicitur vel infunditur, cujus vi liquor solvens, seu id, quod in liquore solutionis causa fuit, à corpore soluto separatur & exsiccatione superflua humiditas absorbitur, sive in umbra, sive in Sole, sive in furno, aut supra carbones in sartagine id fiat, tum ut rectius asservari possint medicamenta, neque ob superfluum humiditatem situm contrahant, putrescant & corrumpantur; tum etiam, ut facilius conteri & in pulverem redigi possint. Et evaporatione a quæ humiditas exspirat; quæ admodum exhalatione sicci halitus per calorem elevantur, ut, quod in re est superfluum, in vapores vel halitus resolutum abeat, relinquatur solum pars utilior.

Hisce operationibus succedit coagulatio, quæ nihil est aliud, quàm rei liquidæ ad solidam substantiam, per humiditatem privationem, reductio.

De

DE
TERTIA CLASSE O-
PERATIONUM.

Tertia classis eas operationes complectitur, quæ ad rei alterationem, immutationem, perfectionemque sunt comparatæ, atque eò tendunt, ut res in statum meliorem, nobilioremque gradum reducat.

Quamquam verò nonnulli plures tales operationes recenseant, & fortassis etiam sint plures: tamen hoc loco illas omnes nomine digestionis propriissimè dictæ, & quatenus à duabus superioribus digestionis speciebus distinguitur, quæ rei jam elaboratæ nova qualitas inducitur; ita, ut, si quid vitiosi res obtinet, illud deponat; aut nisi quid ei deest, illud nanciscatur, completi libet, & si quæ sunt hinc aliæ recensendæ, pro digestionis modis quibusdam haberi possunt: Omnes enim unice ferè modò per calorem lentum externum internam rei vim, quæ hinc primarium agens, excitantem, perficiuntur.

Inter modos autem sive species digestionis præcipua est *Circulatio*.

CAPUT III.

DE LUTIS.

Nunc quoq; hinc describenda essent vasa, ac fornaces, quibus Chimici opus habent. Verùm cum hæc oculari inspectione potius, quàm præceptis ac regulis addi-

Pelicanatio à vase, in quo perficitur, nonnullis appellata; quæ adhibito externo calore blando, materia, quæ circulatur, continuè formâ vaporum attollitur, iterumque condensatur, atque ita per coctionem illam continuam & circularem hunc resolutionis & condensationis modum, ad summum perfectionis in suo genere gradum pervenit.

Huc referri potest *conditura*, *confectio* & *nutritio*. Fructus, flores, radices, melle, saccharo, aceto & sale conduntur, non solum, ut diutius asservari possint; sed ut gustui sint suaviore: In *confectione* fructus, radices, semina, aromata, saccharo induuntur & *incrustantur*, magis saporis, quàm virium augendarum aut conservandarum gratiâ: *Nutritio* medicamentorum quædam est humectatio, sed talis, quæ res saltè irrigatur, moxq; sole vel igne exsiccat, iterumq; irrigatur & humectatur.

Qui labor ter, quater, vel toties repetitur, donec medicamentum humoris illius, quem cupimus, satis imbiberit.

scantur, silentio illa, brevitatis causâ, prætereunda; & pauca tantum de Lutamentis Philosophicis subjungendâ duximus.

B 2 I. PRO

I.
**PRO FORNACIBUS
 CONSTRUENDIS.**

R. Terram pingvem eujuscunq;
 coloris sit: misce eam & subige cum
 arenâ, fimo equino, & aquâ falsâ.

II.
**PRO RETORTIS LO-
 RICANDIS.**

R. Argillam figulinam, stercus
 equinum lotum & exsiccatum, fari-
 nam laterum, & squamam ferri: mi-
 sce & cum aquâ communi subige.

Vel fiat tale:

Recipie luti mandati & exsiccati
 part. X. cinerum lotorum part. ij. fi-
 mi equini part. iij. scobis ferri part.
 j. pilorum bubulorum, vel jumenti
 part. ij. misce cum sanguine bubulo
 vel ovillo.

Lutum sapientia ad subtilissimos,
 spiritus arcendos.

Fac lutum ex calce vivâ, ex albu-
 mine ovi in aquam redactò, simul ea
 miscendo, & citò applicando; quia
 facillè exsiccat.

Postea super alutam vel laciniâ
 lineam extensa si a quo applica.

III.
**PRO VITREIS HY-
 DRIIS FRACTIS CON-
 SOLIDANDIS.**

R. Boli Armeni, minij, cerussa:
 ana partes æquales: reduc in pulve-

rem subtilem, & cum oleo lini, vel
 vervice liquidâ tempera.

IV.
**PRO VITRIS SIMUL
 LUTANDIS.**

Ufus sum feliciter usque in hanc
 horam vesicis porcinis, vel bovinis,
 pro alembico cum cucurbitâ lutan-
 do, tam in destillationibus aqua-
 rum, quàm spirituum acrium & a-
 cidorum.

V.
**PRO ROSTRO ALEM-
 BICI CUM RECIPIENTE
 LUTANDO.**

Recipe cera unciâ unam, resi-
 nâ, colophonâ, ana drachmâ j.
 liquecant simul in fœtili: quibus ad-
 de modicum olei olivarum, miscen-
 do baculo, ut in corporentur: postea
 ollam, ab igne remotam, imple aquâ
 frigidâ, & etiam manibus subige:
 Pro Retortis cum recipientibus col-
 lutandis in destillatione spirituum
 acrium.

Lutum pro Retortis loricandis su-
 bige cû aqua falsâ; vel misce eû Co-
 lophonâ pulverisatâ, & applica. vel

Recipie lutum commune, distem-
 pera cum aquâ falsâ, vel etiam cum
 sanguine bovillo subigendo exactè,
 adde postea pilos jumentorum di-
 ligenter prius cum baculo concus-
 sos, & à fecibus purgatos. Denum
 adde particulam capitis mortui a-
 quarum, quæ ex Vitriolo, sale petræ
 &

& alumine fiunt, & exactissimè pulverisata cum toto misce. Est fortissimum lutum ad commissuras pro Retortis tum loricandis, tum & pro commissuris vasorum, ne exhalent spiritus, muniendis.

Præmissis his paucis, quæ de Chimiâ hîc dicta sunt, pergimus jam nunc ad describendum Chemicorum medicamentorum genera seu differentias.

CAPUT IV.

DE

TRIBUS MEDICAMENTORUM CHIMICORUM DIFFERENTIIS, SEU GENERIBUS.

Medicamenta Chimica, quibus corpus humanum, vel labefactum restituitur, vel integrâ adhuc pollens sanitate à morbis defenditur, meritò tribus classibus discernuntur: *Ad primam classem* possunt referri omnia illa universalia, quæ panacæarum nomine indignantur, & antè omnes alias medicinas vim habent sanandi omnis generis morbos, præsertim verò deploratos, graviore, difficulter curandos, ut sunt, Lapis Philosophorum. Aurum potabile, vel aliud Pharmacon generale.

Porro ad classem secundam pertinent universalia evacuantia, ut sunt *VOMITIVA, PURGANTIA, DIURETICA, DIAPHORETICA*, &c. quibus natura morbi causam per quatuor vias ordinarias ut (1) *per superiora*, (2) *per inferiora*, (3) *per vesicam urinariam*, (4) *ambitum corporis*, excernere solet: Hæc sæpissi-

mè in morbis gravissimis universalis officio funguntur, & in singulis ferè morbis offeruntur, vel præmittuntur. Hujus ordinis quoque sunt *CONFORTANTIA: ODORIFERA, & ANODYNA*: Quemadmodum enim evacuantes in singulis ferè morbis nobis opus est ita quoque ob virium imbecillitatem, ad doloris vehementiam, quæ plerumque morborum comites sunt, nunc æger confortandus, nunc dolor mitigandus; quæ omnia curas particulares præcedunt.

Tandem adscribuntur tertiæ classi *REMEDIA SPECIFICA & APPROPRIATA* dicta, hoc est, quæ operatione & effectû suo non universa corporis membra, sed tantum illa ipsa, ad quæ nimirum seorsim respectum habent, juvant, confortant, ipsisq; amica sunt; De his singulis jam nunc in sequentibus latius prolixiusque nobis agendum est.

B 3

PARS